

Uutisrystä

ELY-keskus | Järvi-Suomen kalatalouspalvelut
KALATALOUSYKSIKÖN TIEDOTUSLEHTI 1/2020

Kuva: Veli-Matti Paananen

PÄÄKIRJOITUS

Huomio vaelluskaloihin

HALUKKUUS TOIMENPITEISIIN UHANLAISTEN VAELLUSKALOJEN PALAUTTAMISEKSI ON OLLUT VIIME VUODET KASVUSSA. MUKAAN ON LÄHTENYT USEITA TOIMIJOITA KUTEN VESIALUEIDEN OMISTAJAT, LUONNONSUOJELUJÄRJESTÖT JA VAPAA-AJAN KALASTAJAT.

Monet yritykset ja yksityishenkilöt ovat olleet valmiita rahoittamaan vaelluskalojen hyväksi tehtävää työtä ja paikallinen kansalaistoiminta kuten talkootyö on lisääntynyt. Julkinen ja yksityinen sektori ovat tehneet yhteistyötä hankkeiden toteuttamisessa. Varsin pitkään vaelluskalahankkeet olivat julkisen sektorin toteuttamia virtavesien kunnostushankkeita sekä tutkimusta ja emokalastojen yl-

läpitoa. Tuloksia on saatu odottaa kauan, mutta vastuun laajeneminen luo positiivisia odotuksia. Kokonaisvaltainen vaelluskalakantojen hoito tarvitsee vielä lisää kalastukseen ja kannanhoitoon liittyviä toimenpiteitä.

Nykyisen hallituksen ohjelmaan sisältyy kalatalous laajasti. Yhtenä sen kokonaisuutena on Kansallinen ohjelma vaelluskalakantojen elvyttämiseksi. Periaatteena on toteuttaa vaelluskalahankkeita yhteistyöllä. Luontaisen kierroksen palauttamista rakennettuihin vesistöihin kansallisen kalatiestrategian pohjalta jatketaan. Puretaan vaellus-esteitä, kunnostetaan kalojen lisääntymisalueita ja toteutetaan ohitusratkaisuja. Kalatalousvelvoitteita päivitetään viranomaistyönä.

Sisävesialueella vaeltavien lohikalojen elinkiertoa on hyvin niukasti, jäljellä olevia lajeja pidetään yllä laitosviljelyssä, mutta esimerkiksi järvitaimenen emokalastoja ei ole saatu aikoihin uusittua luonnosta pyydetyillä emokaloilla. Järvilohen luonnonkierron palauttamiseksi on tehty kymmeniä vuosia työtä. Tulos jäi heikoksi aivan viime vuosiin saakka, kunnes kalastuksen säätely vaellusalueilla muutti jo yhdessä vuodessa tilanteen. Hallituksen kärkihankevarjoilla rakennettu Kuurnan poikastuotantoalue palauttaa luontaisen elinkierron. Järvitaimenella tilanne on jopa heikompi. Vaikka virtavesiä on kunnostettu jo neljäkymmentä vuotta, emokalastot puuttuvat lisääntymisalueilta. Huomiota tulee kiinnittää kalastonhoitoon merkittävästi enemmän.

Vuoden 2016 kalastuslaki edellyttää käyttö- ja hoitosuunnitelman sisältävän mm. ehdotuksen vaelluskalojen ja uhanlaisten kalakantojen elinkierron sekä muun biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi tarpeellisiksi toimenpiteiksi. Kalastuslaki määrää myös huomioimaan valtakunnallisiksi hoitosuunnitelmiksi hyväksytyt suunnitelmat käyttö- ja hoitosuunnitelmissa. Valtakunnallisia hoitosuunnitelmia ovat mm. järvilohen hoito-ohjelma, sai-

maannieriän hoito-ohjelma ja Vuoksen vesistön järvitaimenen hoito-ohjelma.

Vaelluskalakantojen ylläpitoon ja hoitoon on käytetty runsaasti julkisia resursseja. Emokaloihin kohdistunut sitkeä luvaton pyynti tehokkaasta valvonnasta huolimatta osoitti hämmästyttävää välinpitämättömyyttä. Viime vuonna annettu asetus menettämisseuraamusmaksuista tukee kalastuksen valvontaa. Laittomasti pyydettyjen kalojen korvaukset tuntuvat suurilta, mutta eivät silti aina vastaa lähellekään emokalan todellista arvoa.

Vaeltavien lajien elinkierron palauttaminen tarvitsee tukitoimia kuten kotiutusistutuksia sekä luonnollisesti jatkuvaa seuranta kalakantojen tilasta. Talkootyö on tuonut monelle myönteisiä kokemuksia ja sopii mainiosti vaikka kylän yhteiseksi toimintamuodoksi. Hyviä esimerkkejä toimivista ratkaisuista on olemassa. Toimenpiteet tarvitsevat yhteistyötä, sitoutumista ja pitkäjänteisyyttä onnistuakseen.

Hyvää kalastusvuotta!

Saimaannieriän suojelua lisätään Kuolimolla

Nieriän kohtalo askarruttaa.

Saimaannieriän seurantaryhmä on saanut valmiiksi ehdotuksensa nieriän suojelemiseksi ja kalastuksen järjestämiseksi Kuolimolla. Laajapohjainen seurantaryhmä asetti tavoitteeksi ”elinvoimainen nieriäkanta Iso- ja Morruvuorenselälle vuoteen 2030 mennessä”. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää Isoselän kalastusrajoitusten laajentamista ja tiukentamista, mutta suurimmat muutokset kohdistuvat Morruvuorenselälle. Kalastusrajoitusten

tulee turvata nieriän elinkierto ja palautusistutukset, poikasten elossa säilyminen lisääntymiseen saakka. ELY-keskukset tekevät päätökset kalastusrajoituksista vuosille 2020-21 esityksen ja lausuntojen pohjalta.

Seurantaryhmän puheenjohtaja Hannu Jokinen kertoo, että suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen oli vaikea tehtävä, mutta laajapohjainen seurantaryhmä teki hyvää työtä.

Patoja poistetaan ja koskia kunnostetaan

KALOJEN VAELLUSMAHDOLLISUUKSIEN PALAUTTAMISTA TUETAAN LUKUISISSA KALATIEHANKKEISSA. ALUEELLISEN KALATALOUSVIRANOMAISEN RAHOITUKSELLE ON KYSYNTÄÄ. POHJOIS-SAVON ELY-KESKUKSEN JÄRVI-SUOMEN KALATALOUSPALVELUT EDISTÄÄ JÄRVI-SUOMEN ALUEEN KALATALOUSVIRANOMAISENA KALATALOUDELLISESTI TÄRKEITÄ HANKKEITA NEUVONNALLA, YHTEISTYÖSSÄ JA MYÖNTÄMÄLLÄ RAHOITUSTA ERILAIISIIN KALATALOUDELLISIIN KUNNOSTUS- JA RAKENTAMISHANKKEISIIN.

Järvi-Suomessa on käynnissä lukuisia toimenpiteitä uhanalaisten lohikalakantojen elvyttämiseksi aina suurhankkeista talkookunnostuksiin. Suurimmat hankkeet ovat Kalkkistenkoskien kunnostaminen Asikkalassa, Mämmenkosken kalatie Äänekoskella, Vuojakosken kalatie ja Puulaan laskevien koskien kunnostukset Kangasniemellä, VIRTA-hanke Pirkanmaalla sekä Saimaaseen laskevan Vuokalanreitit avaaminen Savonrannalla. Pohjois-Karjalassa toteutetut kärkihankkeet ovat olleet vuosia kestäviä suurhankkeita. Pienempiä kunnostuksia tehdään muun muassa Jokitalkkari –hankkeissa talkookunnostuksina.

Padot vaelluskalojen esteenä

Suomen vesistöjä padottiin ahkerasti 1900-luvun alussa erityisesti sotavuosien jälkeen energiatuotannon ja teollistumisen tarpeisiin. Vesistö rakenteet aiheuttavat merkittävää haittaa kalakannoille, koska kalojen vaellukset lisääntymisalueille estyvät. Patoamisen seurauksena vaelluskalakantojen monimuotoisuus on romahtanut ja paikallisiin olosuhteisiin sopeutuneet kalakannat on hävitetty. Vain harvoja taimenkantoja on säilynyt luonnonveitsissä tai kalanviljelyn avulla.

Useat padot ovat menettäneet alkuperäisen tarkoituksensa tai niiden taloudellinen hyöty voi olla vähäinen ottaen huomioon patoihin liittyvät velvoitteet. Omistajilla on yhä enemmän kiinnostusta patojen poistamiseen tai muuttamiseen kalojen vaellusta varten. Muun muassa Äänekosken Mämmenkoskella, Puulan Vuojakoskella ja Vuokalanreitillä avataan vaelluskalareitti patojen poistamisella. Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite vesilain muuttamiseksi niin, että kalatalousvelvoitteet ulotetaan ns. nollavelvoitelaitoksiin. Tällöin voitaisiin tarkastella tarvetta kalaportaiden rakentamisesta patoihin. Yhteiskunnassa on nyt vahva tahtotila vaelluskalakantojen palauttamiseksi.

Pielisjoen Kuurnan Laurinvirran kutu- ja poikastuotantoalue tehtiin kuivatyönä padon suojassa kesän ja syksyn 2019 aikana. Kuiva kesä helpotti työn toteutusta. Kuvan oikeassa yläkulmassa näkyy Kuurnan voimalaitos. Kuva: Timo Kumpula.

TEKSTI: TIMO TURUNEN

Historiallisia hetkiä Saimaan järvilohen suojelussa

EDELLISEN HALLITUKSEN KÄRKIHANKERAHOITUKSELLE ON POHJOIS-KARJALASSA SAATU LOPUILLEEN KAKSI LAAJA-ALAISELLA JA HYVÄLLÄ YHTEISTYÖLLÄ TOTEUTETTUA VAELTAVIEN JA UHANALAISTEN KALAKANTOJEN ELVYTTÄMISHANKETTA. HANKEALUEET OLIVAT PIELISJOELLA JA LIEKSANJOELLA, JA TOIMENPITEET KOHDISTUIVAT ERITYISESTI ÄÄRIMMÄISEN UHANALAISEN SAIMAAN JÄRVILOHEN HYVÄKSI.

Vaelluskalakantojen luontainen lisääntymiskierto pyrittiin palauttamaan kansallisen kalatiestrategian kärkikohteista valituilla pilottialueilla ottamalla käyttöön uusia toiminta-

malleja ja ratkaisuja. Sisävesillä Pohjois-Karjalan lisäksi kärkihankkeita oli vain Hiitolanjoella, ja loput valtakunnalliset pilottikohteet sijoituivat rannikolle mereen laskeviin isoihin jokiin.

Saimaan järvilohen kärkihanke oli yhteistyöhanke, jossa rakennettiin Pielisjoen Kuurnan voimalaitoksen alapuolelle Laurinvirran ohijuoksutusuoamaan merkittävä määrä järvilohelle soveltuva lisääntymis- ja poikastuotantoaluetta. Tulvapadon yhteyteen rakennetun uuden pienvesivoimalan avulla omaan saatiin pysyvä vesitys. Hankkeen mahdollistivat sen suunnitteluun, toteutukseen ja

rahoitukseen sitoutuneet lukuisat kumppanit, erityisesti vesivoimayhtiö. MMM:n osoittama rahoitus ohjautui kohteisiin Pohjois-Savon ELY-keskuksen kalatalousyksikön koordinoimana.

Järvilohen pelastamiseksi hanke oli erittäin tärkeä, sillä se sai aikaan järvilohen täydellisen ihmisestä riippumattoman elinkierron ensimmäistä kertaa 50 vuoteen. Uudella koskialueella syntyvät järvilohen poikaset pääsevät jatkossa laskeutumaan vapaasti syönnösalueilleen Saimaan selkävesille. Kutukypsillä aikuisilla kaloilla on puolestaan esteetön nousuyhteys Laurinvirtaan. Tähän saakka järvilohikantojen ylläpito on ollut puhtaasti viljelyn ja istutusten varassa.

Poikastuotantoalue saatiin valmiiksi myöhäsyksyllä 2019 ja emokaloja sinne odotetaan ensi vuonna. Poikastuotantoalueen toteutuskustannukset olivat noin 2,9 miljoonaa euroa, mikä ei sisällä alueelle johdettavan veden pääomi-

tettua arvoa (700 000 euroa). Alueen rakennuttamisesta vastasi Kuurnan Voima Oy:n tytäryhtiö Laurinvirta Oy.

Toinen Pohjois-Karjalan kalatalouden kärkihankekohte sijoittuu Lieksanjoelle, jossa järvilohi- ja taimenkantaa elvytettiin monin toimin, mm. kaivinkone- ja helikopteri-työnä tehdyin kutu- ja poikasalueiden kunnostuksin, poikasten tuki-istutuksin, emokalapyynnin kehittämistoimin, emokalojen ylisiirtoin ja erilaisten seurantojen ja selvitysten avulla. Alasvaeltavien smolttien varalle on Pankkosken voimalaitoksen patorakenteisiin suunnitteilla kiinteä kiinniottolaite. Hankkeeseen liittyi myös Lieksanjoen sivu-uomaan Saarijokeen rakennettu kalatie. Hankkeen toimenpiteinä laadittiin esityksiä vaelluskalojen suojelun tehostamiseen tarvittavista kalastusjärjestelyistä. Toimenpiteitä on tarkoitus jatkaa myös tulevana vuosina hankkeen päättymisestä huolimatta.

Lisätietoja: Johtava kalatalousasiantuntija Timo Turunen, timo.turunen@ely-keskus.fi, puh. 0295 026 112.

Saimaan järvilohi. © Freshwater and Marine Image Bank

Kuva: Veli-Matti Paananen

Kalatalousalueiden ensimmäinen vuosi

JÄRVI-SUOMEN KALATALOUSPALVELUJEN ALUEELLE PERUSTETTIIN VUODEN 2019 AIKANA 55 UUTTA KALATALOUSALUETTA. HALLINNOITAVAT ALUEET SUURENIVAT; KATSANTOPIIRI OMAN KYLÄN LÄHIVESISTÄ LAAJENI KERRALLA VALUMA-ALUEISIIN.

Aiemmat kalastusalueet olivat oman aikansa porukoita, kyläkuntien yhteenliittymiä. Oli aika siirtyä toisenlaisiin alueisiin. Muutosta oli tapahtunut myös toimintaympäristössä. Aiemmin hallinnolliset veteen piirretyt rajat sijaitsivat kirjaimellisesti keskellä järveä tai jokea. Tämä rajanveto sopii äärimmäisen huonosti esimerkiksi vaelluskalakantojen elvyttämiseen tai allaskohtaiseen päättökentekoon. Nyt valuma-alueen mukainen raja kulkee useimmiten vedenjakajalla, joten kalatalousalue muodostaa selkeän kokonaisuuden. Toki poikkeuksia on, ja perustellusti myös veteen on jouduttu rajoja piirtämään.

Yhteistyöryhmät sovittavat yhteen

Uusina organisaatioina aloittivat myös alueelliset yhteistyöryhmät. Yhteistyöryhmien tehtävänä on käsitellä alueensa käyttö- ja hoitosuunnitelmat, mutta toimia myös keskustelufoorumina. Mitä enemmän keskustelua, sitä todennäköisemmin yhteistyössä onnistutaan. Erona ka-

latalousalueiden aluemäärittäisiin, joka perustui veden valuma-alueisiin, yhteistyöryhmät noudattelevat hallinnollisia rajoja: porukoita, joiden kanssa on totuttu toimimaan. Näitä porukoita on niin valtion hallintorakenteissa kuin maan kattavien järjestöjen paikallisorganisaatioissa. Hyvin varhaisessa vaiheessa huomattiin myös, että maan jakautuessa 10 yhteistyöryhmään, alueet ovat väistämättä suuria. Järvi-Suomen kalatalouspalveluiden alueella näitä kalatalouden yhteistyöryhmiä on neljä: Vuoksen pohjoinen, Vuoksen eteläinen, Kokemäenjoen ja Kymijoen alueelliset kalatalouden yhteistyöryhmät.

Yhteistyöryhmien käytännön työkaluksi on tehty SAUNA, joka toimii sähköisenä työtilana. Se mahdollistaa tiedostojen jaon, keskustelujen aloittamisen ja läpinäkyvän valmistelun - ajasta ja paikasta riippumatta. Uuden toimintatavan sisäänajo vaatii sekä teknistä koeponnistusta, mutta myös uutta asennoitumista. Miten porukoista saadaan irti uusia ideoita, ja miten ideoita saadaan vietyä teoiksi, miten päästään asetettuihin tavoitteisiin.

Uudelleen organisoitumista

Vesikiinteistöjen omistajille, useimmiten osakaskunnille, tuli uusi tilanne, jossa vesipalstat jakautuvatkin nyt useaan kalatalousalueeseen. Tosin tämä tilanne ei ollut kaikille osakaskunnille uusi. Oli ja on edelleen opittavaa

toimimaan uusissa porukoissa. Toisaalta tämä on saanut aikaan myös aktivoitumista - oma usein pirstaleinen vesialue onkin nyt osa laajempaa kokonaisuutta, joka tulee toimimaan alueellisesti samoin periaattein. Porukassa on voimaa.

Alkuvuosi kului perustamiskokousten, henkilöstövalintojen ja perustehtävien haltuun ottamisessa. Kevään vaihtuessa syksyyn uskallettiin jo vilkuilla seuraavaa tehtävää, eli käyttö- ja hoitosuunnitelman valmistelua. Nyt on osassa kalatalousalueita pidetty jo ensimmäiset käyttö- ja hoitosuunnitelman kuulemistilaisuudet. On päästy hallinnolliseen aikakauteen, jolloin kalatalousalueen jäsenillä ja sidosryhmillä on mahdollisuus osallistua suunnitteluun ja tavoitteiden asettamiseen. Kyseessä on vesialueiden suunnittelua - vastaavasta toiminnasta maa-alueilla käytetään nimitystä kaavoitus, ja siitä useimmilla lienee käsitys: vie aikaa, on tarkkaa, voi osallistua ja tulee ottaa huomioon. Vesillä vastaava alueiden suunnittelu ei ole yhtä tarkoin lakiin kirjoitettua, mutta sillä on kuitenkin myös oma merkityksensä. Suunnitelma määrittelee reuna-ehdoita sille, mitä kalatalousalueella saa ja mitä ei saa tehdä. Asetetaan yhteisiä tavoitteita, joiden saavuttamista seurataan. Ja näitä tavoitteita joutuvat päätöksenteossa huomioimaan myös muut tahot, kuten kaavoittajat tai ympäristöluvan käsittelijät.

Käyttö- ja hoitosuunnittelun käynnistäminen

Uuden vuosikymmenen vaihtuessa kalatalousalueiden toimintaan kuuluvat uusien toimintatapojen omaksumisen lisäksi käyttö- ja hoitosuunnittelun aloittaminen ja varsinaisen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen. Tätä työtä tukemaan on työstetty kymmeniä dokumentteja: mallirunkoa, esimerkkejä paikkatiedon hyödyistä, huomioitettavia strategioita ja hoito-ohjelmia. Norsu on esitelty ja nyt pitäisi aloittaa sen paloitteilu. Tietoähky ei saa lamaannuttaa. Käyttö- ja hoitosuunnitelma on vain osa käyttö- ja hoitosuunnittelua. Käyttö- ja hoitosuunnittelua ovat myös vuosittaiset toimintasuunnitelmat ja välitavoitteiden seurannat. Tavoitteilla on ominaista karata kauemmas, valmista ei saisikaan tulla. Lähemmäs tavoitteita on päästävä, mutta tärkeintä on useimmiten itse matka ja sen saavutukset. Tavoitteiden lähestyessä uhkaavasti on asetettava uusia tavoitteita.

Tärkeintä käyttö- ja hoitosuunnitelmassa on kuitenkin muistaa se, että se tehdään alueelle itselleen. Se vaatii resursseja, aikaa, vaivaa ja yhteistä näkemystä, ja rajalliset resurssit tulee osata suunnata oikein. Omalla porukalla.

Kuva: Veli-Matti Paananen

Etsintäkuulutus - WANTED ALIVE

Uusia ammattikalastajia tarvitaan turvaamaan kotimaisen järvikalan tuotannon

Sisävesikalan kysyntä on Suomessa tällä hetkellä suurta ja hinnat sen myötä hyvät. Ammattikalastajien määrä on kuitenkin viime vuosina vähentynyt mm. ikääntymisen vuoksi. Uusia ammattikalastajia tarvitaan nyt enemmän kuin koskaan. Suuri osa kaupallisesti tärkeistä kalakannoista varsinkin sisävesillä kestäisi nykyistä tehokkaamman kalastuksen. Erityisesti muikun, kuhan, hauen, ahvenen ja mateen kalastusta ja täplärapujen ravustusta voisi kestävästi lisätä. Uusia mahdollisuuksia on myös vajaahyödynnetyissä lajeissa kuten särkikaloissa.

Ammattikalastajan työ vaatii halua ja intoa työskennellä ulkoilmassa – pyydykset on koettava, satoi tai paistoi. Ala uudistuu myös koko ajan. Uusia pyydysmenetelmiä sekä korkeamman jalostusasteen tuotteita kehitellään, vaikka perinteinen kalatiskiltä ostettu kala onkin alati kasvavassa suosiossa

Kaupalliseksi kalastajaksi aikovan on hyvä muistaa seuraavat asiat:

- ✓ Hanki hygieniapassi, jos käsittelet kalaa maissa laitoksessa tai elintarvikehuoneistossa
- ✓ Tee kunnan terveystarkastukselle alkutuottaja-ilmoitus.
- ✓ Tee alkutuottajan omavalvontasuunnitelma.
- ✓ Ilmoittaudu ELY-keskuksen kaupallisten kalastajien rekisteriin.
- ✓ Ilmoita veneesi kalastusalusrekisteriin.
- ✓ Käy verotoimistossa ilmoittautumassa ALV-velvolliseksi.
- ✓ Käy MYEL-asiamiehen luona keskustelemassa eläkemaksuista.
- ✓ Hyödynnä Euroopan meri- ja kalatalousrahaston (EMKR) investointitukia.

Mikäli tunnet kaipaavasi apua edellä luetelluissa toimenpiteissä, ota yhteyttä alueesi ELY-keskukseen. Jos asut jonkun kalatalouden toimintaryhmän alueella, voit ottaa yhteyttä myös ryhmän aktivaattoriin. Toimintaryhmät avustavat kalastajia myös investointitukien hakemisessa. Jos sinulla on idea hyvästä koulutus- tai kehittämishankkeesta, ryhmän aktivaattori selvittää hankkeen rahoitusmahdollisuudet ja etsii hankkeelle toteuttajan.

Lisätietoa ammattikalastuksesta ja EMKR-tuesta saat: <https://merijakalatalous.fi/>

Apua saat myös alan järjestöstä: Suomen Sisävesikalastajat ry. <https://www.ssak.fi/>

Kansallisena kalakeittopäivänä helmikuun toisena tiistaina 11.2.2020 voi nauttia vaikkapa madekeittoa.
Kuva: ProKala Ry

Ilmastoystävällistä lähikalaa

Kaupallinen kalastaja Konsta Kankaala

TEKSTI: HANNU SALO

SUOMI ON TUHANSIEN JÄRVIEN JA KALASTAJIEN MAA, MUTTA TÄSTÄ HUOLIMATTA ULKOMAISTA KALAA SYÖDÄÄN MONINKERTAISESTI VERRATTUNA KOTIMAASSAMME PYYDETTYYN KALAA. KÄYTTÄMÄLLÄ KOTIMAISTA KALAA TUETAAN SUOMALAISTA TYÖTÄ JA MAAMME MAASEUTUA. KAUPALLINEN KALASTUS JÄRVI-SUOMESSA ON ENNEN KAIKKEA MAASEUTUELINKEINO.

Kotimaisen kalan, erityisesti järvistä pyydetyn lähikalan, käyttö on terveysvaikutustensa lisäksi myös ilmastoteko. Järvikalan pyynnin ja käytön ilmastovaikutus on erittäin pieni verrattuna esimerkiksi broilerin kasvatukseen. Siirtymällä käyttämään ravinnoksi yhä enemmän kalaa voidaan ravinnontuotannon ympäristö- ja ilmastovaikutuksia pienentää. Jotta kalaa olisi tarjolla kauppojen kalatiskaissa, tarvitaan kaupallisia kalastajia pyytämään kalaa.

Yksi monista Järvi-Suomen kaupallisista kalastajista on hauholainen Konsta Kankaala. Hän on myös yksi nuorimmaista kaupallisista kalastajista maassamme. Ikää hänelle on kertynyt 27 vuotta, ja kalastusyrityksenä hän on ennättänyt toimia jo kuusi vuotta. Kaikki alkoi vuonna 2013.

— Olen harrastanut kalastusta koko ikäni kaikilla välineillä. Armeijasta päästyäni kesällä 2013 ei koulutusta vastaavia autoasentajan töitä ollut tarjolla, joten kalastusta tuli harrastettua päivittäin ja siitä pikkuhiljaa kipinä ammattimaiseen toimintaan syntyi, kertoo Kankaala.

Kaupallisen kalastuksen aloittaminen ei ole helppoa. Alalle tulon sisältyy useita esteitä. Kalastuslupien saannin epävarmuus ja alkuinvestointien suuruus vaikeuttavat kaupallisen kalastuksen aloittamista. Nämä esteet ovat tuttuja myös Konstalle.

— Suurimmat esteet alalle tulon ovat olleet suuret alkuinvestoinnit, kalastuslupien riittämätön ja epävarma saanti sekä riittävän ammattitaidon puute ja sen hankinnan vaikeus. Nämä kyseiset ongelmat ovat minunkin kalastajauran alkutaipaleelle osoittautuneet suuriksi ongelmiksi.

— Käytännössä alkuinvestoinnit ovat tällä hetkellä niin suuret, että netto- tai pääomavarattomalla henkilöllä ei ole mahdollista ryhtyä kalastajaksi. Omalla kohdallani se mahdollistui niin, että kaksi ensimmäistä avovesikautta käytössäni oli vanha soutuvene ja talvikaudella liikui kävellen. Toiminta oli kannattamatonta, raskasta ja vaarallista, mutta sen avulla sitten olen kuitenkin pikkuhiljaa pystynyt parantamaan kalustoa ja sitä myöden myös toiminnan kannattavuutta. En kuitenkaan toivo kenellekään vastaavia työolosuhteita, eikä sellaisilla olosuhteilla uusia kalastajia alalle saadakaan.

Kaupallista kalastusta voidaan avustaa Euroopan meri- ja kalatalousrahastosta. Kalastajat voivat saada tukea esimerkiksi toimintansa monipuolistamiseen, saaliin arvon lisäämiseen ja kalastusaluksen moottorinvaihtoon. Myös Konsta Kankaala on pystynyt hyödyntämään tukea, mutta tukijärjestelmässä on vielä parannettavaa.

— Olen saanut ja ne ovat olleen avuksi investointeja tehdessä. Alalle haluavia kalastajia pitäisi tukea riittäväällä alkuinvestointeihin kohdistuvalla tukijärjestelmällä, investointirahoituksen hankinnan helpottamisella, avoimemalla kalastuslupapolitiikalla ja jonkin näköisellä kisa- koulutuksella, jota nyt onkin jo käytössä.

Kaupallinen kalastus ei ole häviämässä maastamme. Konsta toteaaakin, että kotimaiselle lähikalalle on kysyntää ja kalakannat kestävät nykyisen kalastuspaineen. Kalastusta voidaan jopa lisätä ilman, että on pelkoa kalastuksen aiheuttamasta kalakantojen romahduksesta.

Kotimaisen kalan arvostus on parantunut ja monipuolistunut merkittävästi. Kunhan pidämme vesistöistä, kalakannoista ja hieman myös kalastajista huolta, on tulevaisuus varmasti valoisa.

Parhailtaan on käynnissä kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien laadinta. Suunnitelmilla turvataan alueen kalavarojen kestävä ja monipuolinen tuotto ja käyttö sekä biologinen monimuotoisuus, ja edistetään vapaa-ajan sekä kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä.

— On mielenkiintoista olla hieman itsekkin mukana niiden valmistelussa kalatalousaluetoiminnan myötä. Hieman vaikeuksia tulee varmaankin aiheuttamaan ammattikalastukseen hyvin soveltuvien vesien kartoittaminen. Se johtuu osittain ammattikalastuksen ”murrostilasta” jossa mm. vähempiarvoisen kalan pyynnin kannattavuus on parantunut ja mahdollisesti vielä entisestään parantumassa. Miten luokitella alueet, joissa perinteisten pyyntikohteiden kuhan tai muikunkannat eivät kestä ammattikalastusta, mutta särkeä on valtavasti?

Kalatalouden toimintaryhmän mahdollisuudet Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella

Sisävesikalastus on nosteessa. Kiinnostus lähikalan osana kestävää ja terveellistä ruokavaliota ja erilaiset särkikalahankeet tulevat lisäämään kotimaisen kalan kysyntää. Kehitysloikan toteuttamiseksi tarvitaan uusi rahoitusmuoto, jota paikalliset yrittäjät voivat hyödyntää. Maaseudun kehittämisestä tuttu Leader-toimintatapa perustuu yrittäjien omiin tarpeisiin ja ideoihin. Pirkanmaan Kalatalouskeskus ry on saanut rahoituksen ”Kalatalouden toimintaryhmän mahdollisuudet Hämeen, Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueella” – esiselvityshankkeelle, joka tähtää uuden kalatalousryhmän perustamiseen tulevalle ohjelmakaudelle. Hanke on Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2014-2020 rahoittama.

©ProKala Ry

Pohjois-Savon ELY-keskus jakoi vuonna 2019 noin 1,26 miljoonaa euroa avustuksia kalastonhoitomaksuista kertyneistä varoista

Pohjois-Savon ELY-keskus on jakanut vuoden 2019 aikana Järvi-Suomen alueen kalatalousviranomaisena Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa, Keski-Suomessa, Päijät-Hämeessä, Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Pohjois-Karjalassa yhteensä noin 1,26 miljoonaa euroa avustuksina kalataloutta edistäviin hankkeisiin ja kalatalousalueloimintaan. Varat ovat kertyneet kalastajien maksamista kalastonhoitomaksuista. Edellä mainittujen varojen lisäksi Pohjois-Savon ELY-keskus on myöntänyt Pohjois-Karjalan kalatalouskeskukselle eduskunnan sille osoittaman 100 000 euron suuruisen erillismäärärahan kalastuksen valvontatoimenpiteisiin.

Kalastonhoitomaksuvarojen käyttökohteet on määritelty kalastuslaissa. Varojen jaolla edistetään erityisesti kalavesien kestäväen käytön ja hoidon järjestämistä sekä vapaa-ajankalastuksen edellytyksiä. Avustusten lisäksi ELY-keskukset jakavat vuosittain hakemuksetta korvauksia vesialueiden omistajille kalavesien yleiskalastus-oikeuksien hyödyntämiseen sekä kalastusopastoiimintaan perustuvasta käytöstä.

Tukea kalatalousalueloimintaan

Järvi-Suomen 55 kalatalousaluetta saivat vuodelle 2019 yhteensä 572 794 euroa yleisavustuksina kalatalousalueloimintaan. Uuden vuonna 2016 voimaan tulleen kalastuslain mukaisesti muodostetut kalatalousalueet aloittivat toimintansa vuoden 2019 alussa. Kalatalousalueet korvasivat aiemman lain mukaiset kalastusalueet. Kalatalousalueet ovat julkisoikeudellisia yhdistyksiä, joilla on useita lakisääteisiä tehtäviä. Yksi tärkeimmistä toiminnan alkuvuosien tehtävistä on kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaehdotuksen laatiminen. Muita tehtäviä ovat mm. kalastuksenvalvonnan järjestäminen, kalastuksen yhtenäislupa-alueiden muodostamisen edistäminen ja kalavarojen käyttöön ja hoitoon liittyvä tiedotus.

Avustuksia 155 hankkeelle

Kalastonhoito-maksuilla tuetaan vuosittain useita satoja alueellisia ja valtakunnallisia hankkeita, jotka edistävät kalavesien kestäväen käytön ja hoidon suunnittelua, toi-

meenpanoa, ohjaamista ja kehittämistä, kalastuksenvalvontaa tai kalatalousalan neuvontaa. Avustuksia myöntävät ELY-keskukset sekä maa- ja metsätalousministeriö. Vuonna 2019 Pohjois-Savon ELY-keskus myönsi Järvi-Suomeen tukea 155 hankkeelle yhteensä noin 687 000 euroa. Tuen osuus hankkeiden kokonaisrahoituksesta oli keskimäärin noin 60 %. Avustusta haettiin yhteensä noin 999 000 euroa 175 eri hankkeeseen. Vuoden 2019 haun erityispainopisteinä olivat kalavesien kestäväen käytön ja hoidon suunnittelu, kalastusharrastuksen edistäminen ja kalastuksen valvonta.

Vuoden 2020 avustukset kalatalouden edistämiseen ovat haettavissa

ELY-keskusten kalatalousviranomaiset myöntävät erityisavustuksia alueellisiin kalatalouden edistämishankkeisiin sekä yleisavustuksia kalatalousalueloimintaan. Myönnettävät määrärahat ovat kertyneet kalastajien maksamista kalastonhoitomaksuista. **Vuoden 2020 määrärahojen hakuaika on 7.1.–28.2.2020.**

Hankeavustuksia myönnetään alueellisiin kehittämis-, kokeilu-, koulutus-, selvitys- ja valistushankkeisiin, jotka edistävät kalavesien kestäväen käytön ja hoidon suunnittelua, toimeenpanoa, ohjaamista ja kehittämistä sekä kalastuksenvalvontaa. Avustuksia voivat hakea oikeustoimikelpoiset yhteisöt ja yritykset. Hankkeet voivat olla myös useamman kuin yhden ELY-keskuksen toimialueella. Hakemus osoitetaan sille ELY-keskukselle, jonka toimialue kattaa pääosan toiminnasta. Yleisavustuksia kalatalousalueloimintaan voivat hakea kalatalousalueet. Lisätietoa hausta ja hakuohjeet löytyvät ELY-keskuksen verkkosivuilta: www.ely-keskus.fi > Palvelut > Rahoitus ja avustukset > Avustukset kalatalouden edistämiseen (<http://www.ely-keskus.fi/web/ely/avustukset-kalatalouden-edistamiseen>). Vuoden 2020 hankehaussa hakemus on ensimmäistä kertaa mahdollisuus jättää sähköisesti Aluehallinnon asiointipalvelussa. Lisätietoja asiointipalvelun käytöstä on hakuilmoituksessa.

Uistelua Puulavedellä kalastonhoitomaksun suomalla oikeudella.

Kalastusluvan sopiva hinta

TEKSTI: DOS. TIMO J. MARJOMÄKI | TIMO.J.MARJOMAKI@JYU.FI
JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, BIO- JA YMPÄRISTÖTIETEIDEN LAITOS,
LUONNONVARAT JA YMPÄRISTÖ, JYU.WISDOM

HUUTOKAUPPAKEISARI UTELEE OVELIN ILMEIN: "SULLA ON VARMAAN AJATELTUNA TÄLLE TUOTTEELLE JOKU HINTA?". HÄNEN ISÄLTÄ OPITUT HINNOITTELUPERIAATTEENSA TUNNETAAN, JA KAUPANTEON OSAPUOLIA TYYDYTTÄVÄÄN HINTAAN PÄÄDYTÄÄN KOVAN VÄÄNTÄMISEN JÄLKEEN VIIMEIN MARKKINATALOUDEN PERIAATTEIN. TÄSSÄ ARTIKKELISSA TARKASTEELLAAN KALASTUSLUVAN ERISKUMMALLISUUTTA MYYTÄVÄNÄ HYÖDYKKEENÄ: ERILAISIA TUOTTEITA, NIIDEN NIUKKUUTTA JA MARKKINOITA JA LOPULTA JONKUN TUOTTEELLE SOPIVAN HINNAN AJATTELUN PERUSTEITA.

Omituinen hyödyke

Kalastusluvalla tarkoitetaan tässä artikkelissa kalastajan suoraan kalastusoikeuden haltijalta (esim. osakaskunta) tai siltä, jolle myynti on siirretty (esim. kalatalousalue), lunastamaa lupaa kalastaa määrättyllä pyydyksellä määrätyn ajan määrättyjen ehtojen mukaisesti. Periaatteessa

varallisuusarvoisen kalastusoikeuden luovutus (esim. e.m. lupa tai oikeuden vuokraus) on vastikkeellinen, mutta joissakin tapauksissa vastike voi olla nolla (esim. onginta ja pilkintä, jossakin katiskakalastus ym.) tai jopa negatiivinen (esim. palkka tai palkkio poistokalastajalle järvikunnostushankkeissa).

Lupa kalastaa on kuluttajalle aineeton hyödyke. Hyödykkeen oikea hinta määräytyy talousteorian mukaan markkinoilla kysynnän ja tarjonnan perusteella. Hyödykkeelle muodostuu yleensä hinta silloin, jos hyödykkeestä on niukkuutta. Niukkuus tarkoittaa, että hyödykettä on tarjolla vähemmän kuin siihen kohdistuisi kysyntää silloin, jos hyödyke olisi ilmainen, ts. niukkaa hyödykettä ei ole kaimille tarjolla niin paljon kuin sitä haluttaisiin saada. Hinta siis säätelee/rajoittaa niukkojen hyödykkeiden kulutusta ja päinvastoin. Hinta myös mahdollistaa hyödykkeen vertailun toisiin markkinoilla oleviin hyödykkeisiin, koska se tekee ne yhteismitallisiksi.

Edellä esiteltyjen hinnanmääräytymisperiaatteiden kannalta kalastuslupa on Suomessa ongelmallinen hyödyke ensiksikin siksi, että sillä ei ole läheskään aina aitoja markkinoita. Suuri osa kalastajista haluaa kalastaa vain jollakin tietyllä vesialueella, esim. asunnon tai loma-asunnon lähellä, eikä siis ole kiinnostunut ostamaan vaihtoehtoisesti lupaa kalastukseen jossakin muualla. Kilpailevaa hyödykettä ei silloin käytännössä ole tarjolla. Kalastusoikeuden haltija, luvan myyjä, on tällöin yleensä yhteisen vesialueen osakaskunta. Monesti luvan lunastaja on myös itse osakaskunnan jäsen eli luvan myyvän kalastusoikeuden haltijan osaomistaja. Tätä taustaa vasten on ymmärrettävää, että kalastuslupan hinta voidaan haluta pitää matalana. Osakaskunnan suurelta osin osakkaille myymistä luvista saama mahdollinen voitto olisi verotettavaa tuloa. Kiinnostus voiton tekemiseen voi olla vähäistä myös siksi, että voitto osakasta kohden jää monesti merkityksättömän pieneksi myös silloin, jos lupatuloja saadaan myös ei-osakkailta. Näille myydyn luvan hinta on yleensä vähän korkeampi kuin osakaslupien, mutta hintaero on yleensä pieni. Lupien hinta määräytyneekin yleensä sen perusteella, kuinka paljon osakaskunnalle koituu kustannuksia lupien hallinnoinnista ja tavanomaisesta kalaveden hoidosta, mm. istutukset.

Toinen osakaskunnan kalastuslupan erityispiirre aitojen markkinoiden kannalta on, että lupa ei käytännössä yleensä ole tarjolla olevien hyödykkeiden määrän puolesta niukka hyödyke. Vaikka uusiutuvan luonnonvaran ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä hyödyntämisen, tässä tapauksessa kalastuksen, intensiteetillä on aivan varmasti jokin yläraja (rajan määrää se em. kestävyyskriteeri, jonka kestävyuden raja-arvo tulee ensimmäisenä vastaan), tarjolla olevien kalastuslupien määrä on osakaskunnissa monesti huomattavasti kysyntää suurempi (esim. Marjomäki ym. 2005). Periaatteessa tämä voisi tarkoittaa sitä, että kalastus on monikriteerisesti kestävä, koska sen rajoittamiseen ei ole tarvetta. Välttämättä näin ei kuitenkaan ole, vaan hyödykkeen kysyntää suurempi tarjonta voi perustua virhearvioon: lupa-alueen pyydysyksikkömäärä on voitu määrätä epärealistisen suureksi – nykyinen kalastukseen ei ehkä ole kestävä, vaikka paljon yksiköitä on käyttämättä. Pyydysyksiköiden lukumäärä on voitu esim. määrätä jollakin vanhalla yhtään mitenkään luonnonvaran hyödyntämiseen perustumattomalla ”peukalosäännöllä”, esim. ”yksi yksikkö per vesihehtaari ja yhdellä yksiköllä yksi verkko- tai katiskalupa”. Koska kalastuksen järjestämiselle ei ole useinkaan määritelty mitään konkreettisia ja mitattavia ekologisia, taloudellisia tai sosiaalisia tavoitteita tai minimivaatimuksia, lupamäärän ylärajan määritteleviä kestävyuden raja-arvoja ei ole olemassa eikä niitä silloin tietenkään voida tunnistaa, vaikka todellisuudessa kaikella on rajansa. Osakaskunnan jäsenet ovat saattaneet päätyä kysyntään nähden suureen yksikkömäärään myös

siksi, että lupien niukkuudesta voisi seurata rajoituksia osakkaiden kalastuksen määrään tai laatuun. Rajoitukset saattaisivat johtaa riitoihin käyttöoikeudesta. Kalastus pyritään siis pitämään ensisijaisesti kalastusoikeuden haltijoiden kesken sosiaalisesti kestävä.

Toinen syy kysyntää suuremmalle tarjonnalle voi olla, että tuote on kategorisesti hinnoiteltu liian kalliiksi sen käypään arvoon nähden. Jossakin erikoiskohteessa (niistä myöhemmin) näin voi ehkä ollakin. Voimme kysyä myös, onko kalastonhoitomaksu liian korkea, kun useampi ei kalasta vaikka voisi tai onko verkkolupa (+ kalastonhoitomaksu) jossakin osakaskunnassa hinnaltaan liian korkea, kun läheskään kaikki luvat eivät mene kaupaksi. Maksuhalukkuutta nimenomaan kalastusluvasta, ”pyydysmerkkistä”, ei liene paljoakaan tutkittu, mutta arvelen, ettei ainakaan osakaskunnan myymän luvan hinta kysyntää käytännössä merkittävästi säätele.

Hinnattomia jokaihmisenoikeuksia?

Onginta ja pilkintäoikeus suurimmalla osalla Suomen vesistä on kuluttajalle täysin hinnaton hyödyke, siis hyödykkeen käyttäjälle jokamiehenoikeuteen vertautuva esim. marjanpaimintoikeuden tapaan. Ilmeisesti on ajateltu, että onginnan ja pilkinnan merkitys kalastuksen monikriteerisen kestävyuden kannalta ja määrä ja haitta muille vesialueen ekosysteemipalveluiden käyttäjille (negatiivinen ulkoisvaikutus) suhteessa valtaviin harjoittamismahdollisuuksiin on niin pieni, että mitään niukkuutta hyödykkeestä ei ole. Periaatteessa ulkoisvaikutus voisi olla jopa positiivinen, jos onginta ja pilkintä ohjaa ”eri kalalajien keskinäistä suhdetta haluttuun suuntaan”, kuten hallituksen esityksessä vuoden 1982 kalastuslaiksi aikanaan kalastuksen toivottiin tekevän.

Vielä vanhan lain (286/1982) aikana kalastuksenhoitomaksuvaroista maksettiin kuitenkin vesialueen omistajille korvaus myös onginnasta ja pilkinnästä, joten alueen kalastusoikeus tältä osin oli tuolloin käytännössä valtiolla vuokralla. Valtio tarjosi sitten kuluttajien käyttöön tätä vuokraamaansa oikeutta maksutta (alkuvaiheessa ”pilkkikortti” piti kyllä lunastaa erikseen, mutta mato-onginta oli maksutonta). Mikäli aito jokamiehenoikeus määritellään mm. niin, että sen käytöstä ei kuluttajan tarvitse maksaa eikä mikään taho maksa korvauksia oikeuden käytöstä esim. käyttöpaikan kiinteistönomistajille, niin onginta ja pilkintä eivät tuolloin olleet jokamiehenoikeuksia, vaikka kuluttajalle sellaisina näyttäytyivätkin, koska kalastusoikeuden käytöstä maksettiin omistajalle vuosittain. Muutos aidon jokamiehenoikeuden suuntaan e.m. määritelmän mukaan tapahtui uuden kalastuslain (379/2015) tullessa

Kuva: Veli-Matti Paananen

voimaan, kun hallituksen esityksessä linjattiin, että ”omis-tajille maksettaisiin jatkossakin korvauksia yleiskalastus-oikeuden mukaisesta *viehekalastuksesta*” ja ”korvauspe-ruste olisi *pelkästään viehekalastus*” (kursivoinnit tämän artikkelin kirjoittajan). Onginta- ja pilkkintäoikeus siis käy-tännössä lakkasi olemasta kiinteistöön kuuluva varalli-suusarvoinen etuus. Ainakaan sillä ei ole enää arvoa/hintaa ”vuokrauksen” kohteena. Kuitenkin lain 54 § mah-dollistaa periaatteessa erityisen alueen, jolle alueen omis-taja voisi myydä myös onki- ja pilkkilupia. Alueen voi kui-tenkin perustaa vain ELY:n määräyksellä ja määrääjäksi, joten onginta- ja pilkkintäoikeuden käytöstä määrää siis kokonaan ja aina valtio.

Johan on markkinat

Uistelukalastuksen (yhtenäis)lupa-alueen kalastuslupa muodostaa mielenkiintoisen erikoistapauksen kalastus-lupien joukossa. Melkoinen osa lupien kysynnästä tulee nimittäin monesti kohteen lähialueen ulkopuolelta ja ei-osakkailta. Hyödykkeen kuluttajat, uistinkalastajat, voivat siis periaatteessa vertailla hyödykkeitä ja niiden hintoja ja vaihtaa hyödykettä, kalastuspaikkaa, tuotteen laadun, hinnan ja käytön aiheuttamien muiden kulujen (esim. matkat ja majoitus) perusteella. Tämä saattaa johtaa ai-tojen markkinoiden syntymiseen. Lupien niukkuus ei kui-tenkaan tässäkään tapauksessa yleensä vaikuta hintaan merkittävästi. Koska uistinpyynnin yhtenäislupa-alueiden

lupamäärä perustuu osakaskunnan luovuttamiin yksiköi-hin, tarjonta on yleensä kysyntää suurempi, joten käytän-nössä niukkuutta luvista ei ole. Tässä mielessä näilläkään luvilla ei ole aitoja markkinoita. Hinta määräytyy tässäkin tapauksessa ainakin kustannusten (hallinnointi, istutuk-set) perusteella, mutta laajemmin hinnanmuodostusta ja asiakkaiden käyttäytymistä ei liene tutkittu hinnan ja markkinoiden näkökulmasta.

Tarjonnan rajallisuuden suhteen mielenkiintoinen erikois-tapaus on kaupallisen kalastuksen luvan hinta. Kyseessä on monesti aidosti niukka hyödyke: osakaskunnat ovat omiin kriteereihinsä perustuen, esim. pyydysyksikköpe-rusteisesti, käytännössä määritelleet maksimaalisen pyy-dysmäärän (vaikka sitä ei yleensä ole missään ilmaistu), joka on ainakin joskus ollut kysyntää pienempi, koska esim. muikun kaupalliset kalastajat ovat valitelleet kau-pallisen kalastuksen lupien vähäisyyttä ja riidelleet kalas-tusmahdollisuuksista myös oikeudessa. Melkoisen osan kaupallisen kalastuksen luvista myy kalastusoikeuden haltijana Metsähallitus (valtio) ja koko myytäväksi tarjot-tava yksikkömäärä tulee monin paikoin lunastetuksi. Hyö-dyke on siis niukka. Kaupalliseen kalastukseen oikeutta-van luvan ostamisesta kiinnostuneet eivät läheskään aina ole osakaskunnan jäseniä, kalastusoikeuden haltijoita, ei-vätkä asu sen vesialueen läheltä, jossa haluaisivat kalas-taa. Periaatteessa siis ainakin osa lupien kysyjistä voisi vertailla hyödykkeitä ennen valintaansa ja luvilla voisi olla aito markkinahinta. Kuitenkaan käytännössä hinta ei juuri koskaan määräydy markkinoilla esim. huutokauppape-rusteisesti, vaan on myyjän yksipuolisesti määrittelemä. Monesti hinnoitteluperusteena lienee merkittävää voittoa tavoittelematon kustannukset kattava kohtuullinen hinta. Kohtuullisuus ilmentää ehkä kalastusoikeuden haltijan näkemystä siitä, että kaupallinen kalastus on periaat-teessa hyödyllistä ja toivottavaa toimintaa. Voi kohtuulli-nen hinta tietenkin joissakin tapauksissa johtua siitäkin, että lupia ei ole käytännössä myytävänä, etenkin ulko-puolisille, jolloin hinnallakaan ei ole niin väliä.

Toinen aidosti niukka hyödyke on vaelluskalavesistön (koski/virta-) kalastuskohteen kalastuslupa. Kohteita on rajallinen määrä, niissä ei ole yleiskalastusoikeutta ja ker-rallaan kalastavien asiakkaiden määrä on usein rajoitettu, joten potentiaalinen kysyntä voi olla huomattavasti tarjon-taa suurempaa. Asiakkaat tulevat myös usein lähialueen ulkopuolelta ja ovat tietoisia tuotteen laadusta. Tällaisten kohteiden kalastusoikeuden hinta määräytynee siis aina-kin jossain määrin markkinaperusteisesti. Esim. Etelä-tai Keski-Suomessa sijaitsevan laadukkaan kohteen lu-pahinta voi olla kymmeniä euroja/kalastaja/vuorokausi, vaikka vain pyydä ja päästä -kalastus olisi sallittua. Hin-tavuudesta huolimatta kohde voi olla lähes loppuunmyyty koko lupakaudeksi.

Tällaisen rajoitetun pääsyn erikoiskohteen ei välttämättä tarvitse olla virtavedessä. Ainakin periaatteessa e.m. kalastuslain 54 § mahdollistane (ELY-keskuksen päätöksellä ja määräajaksi) vaikkapa jonkun järven kalastuksen järjestämisen rajoitetusti ja tuotteen laadun parantamisen vaikkapa istutuksin ja/tai hyvin vähäisen kalastuskuolevuuden periaatteella, jotta poikkeuksellisen suurten kalojen saalisvarmuus olisi tavallista suurempi. Suomessa tällaisia kohteita ei vielä kovin paljon ole, mutta esim. Irlannissa ison hauen pyydä ja päästä -kalastuslupia kokonaisine lomapakettipalveluineen myydään todella hyvään hintaan. Nähtäväksi jää, täyttääkö e.m. *poikkeuksellisen suurten kalojen saalisvarmuuden* järjestäminen kalastuskuolevuutta voimakkaasti säätelemällä kalastuslain 54 § yleiskalastusoikeuksien rajoitusehdon ”1) käyttö- ja hoitosuunnitelman tavoitteiden tai *kalakannan tavanomaista tehokkaamman hoidon tulosten turvaamiseksi*” (kursivointi tämän artikkelin kirjoittajan). Ainakin tällaisessa kohteessa on syytä ensisijaisesti rajoittaa osakkaiden sellaisia kalastusoikeuksia, jotka ovat tavoitteen vastaisia, ja saada ELY vakuuttuneeksi siitä, että yleiskalastusoikeudella tai kalastonhoitomaksulla tapahtuva kalastus voi runsautensa ja tehokkuutensa seurauksena vaarantaa tavoitteen toteutumisen. Viime aikoina esim. hinnattoman pilkinnän ja jagauksen pyyntiteho on kasvanut kieluotainten kehityksessä ja hintojen halventuessa, ja tieto hyvästä kalapaikasta leviää nykyään tehokkaasti aktiiviharrastajien piirissä.

Mikä maksaa?

Edellä mainittuja erikoistapauksia lukuun ottamatta kalastuslupan hinta ei siis yleensä määräydy markkinahyödykkeelle tyypillisellä tavalla – eikä tietenkään tarvitsekaan. Suomalainen kalastuslupa on monesti hinnan puolesta tuotteena saman tyyppinen kuin jokin julkinen palvelu. Sen vähimmäishinta muodostuu siis pääosin palvelun tuottamisen kustannuksista. Lisäksi hintaan voivat vaikuttaa mm. ulkoisvaikutukset ja tuottotavoite. Tarkastellaan lopuksi lähemmin eräitä komponentteja, jotka voivat vaikuttaa kalastuslupan myyntihintaan:

1. Tuotantokustannukset

- materiaaliset: pyydysmerkit, lupakuitit, ohjeet, mainokset yms.
- myynti- ja markkinointialustat ja työ
- ”tuotantotalous”
 - omaisuuden ja rahavirtojen hallinnointi: esim. omistajien kokous, kirjanpito, muu työ
 - luonnonvaran tilan seuranta ja hyödyntämisen ohjaus ja siitä päättäminen. Kalastus aiheuttaa ulkoisvaikutuksia (yleensä negatiivisia, ks. kohta 4). Kalastusoikeuden haltijalla on tällöin intressi pienentää haittoja ja jopa lisätä tuotteen arvoa tietoon perus-

tuvalla kalastusoikeuden käytön ohjauksella. Näihin toimiin velvoittavat myös yhteiskunnalliset institutiot, mm. laki ja asetus. Yhteiskunta voi asettaa kalastusoikeuden haltijalle ehtoja kalastusoikeuden kohteena olevan kalaluonnonvaran tilan ja käytön järkipäisyyden suhteen, koska kalastusoikeuden haltija ei omista kalastusoikeudella hyödynnettävää luonnonvaraa (vesialueella vapaana liikkuvat kalat eivät kuulu kiinteistöön), mutta sen hyödyntäminen voi vaikuttaa tämän luonnonvaran arvoon, tuotantoon ja luonnonvaran korkoon negatiivisesti. Ainakin osa kalavarojen seurannan ja kalastuksen ohjauksen kustannuksista voi sisältyä luvan hintaan veroluontoisena maksuna. Näin tapahtuikin käytännössä, sillä kalastuslupan lunastaminen oikeudenomistajalta edellyttää 18–64-vuotiailta myös valtion kalastonhoitomaksun maksamista (lupa = kalastonhoitomaksu (sis. vapakalastuksen) + pyydyskohtainen omistajan lupa). Kalastonhoitomaksun tulokertymästä merkittävä osa palautetaan kalastusoikeuden haltijoille käytettäväksi mm. kalavarojen ja kalastuksen seurantaan ja kalastuksen ohjaukseen. Myös omistajan suoraan myymän pyydyskohtaisen luvan hintaan voi sisältyä kalastusoikeuden käytöstä johtuvan seuranta- ja ohjaustarpeen rahoittamiseen käytettävä ”veroluontoinen” osuus. Määrällisesti tämä voisi periaatteessa olla sitä suurempi, mitä suurempi on pyynnin aiheuttama negatiivinen ulkoisvaikutus (ks. kohta 4) ja mitä lähempänä kyseisen kalastuksen arvioidaan olevan jonkun kestävyyskriteerin raja-arvoa. Rajan lähellä tietoa pitää olla enemmän ja sen pitää olla laadukkaampaa kuin silloin, jos kalastus on hyvin vähäistä ja sen negatiiviset ulkoisvaikutukset pienet. Lähellä käytön kestävyysrajaa nousevalla maksulla olisi kalastusta kestävyteen ohjaava vaikutus.

2. Kalastusoikeuden omistaja, myyjä: Pääoman (kalastusoikeus, varallisuusarvoinen etuus) tuotto, voitto omistajalle. Kuten edellä todettiin, osakkaille ja valtiolle (verona) jaettavan rahallisen tuoton maksimoimisesta ei olla yleensä kiinnostuneita. Mieluummin sitä vältetään. Ei-rahallista tuottoa omistajalle voidaan tietenkin ajatella olevan sellaiset kalastuslupatulot tehty osakaskunnan investoinnit, jotka hyödyttävät myös osakkaita.

3. Asiakas: Ostetun kalastuslupan tuottama hyöty, sen *utiliteetti*. Siihen vaikuttavat mm. kalastusoikeuden perustana olevan ekosysteemin palveluiden laatu (mukaan lukien kalatuotanto), lupa-alueen sijainti yms.. Periaatteessa voidaan ajatella, että runsaiden ja arvokkaiden kalavarojen hyödyntämiseen oikeuttava lupa varsinkin esteettisesti korkeatasoisella ja helppopääsyisellä paikalla olisi tavanomaista arvokkaampia ja hinnakkaampi jopa silloin, kun luvista ei ole niukkuutta, koska asiak-

kaan maksuhalukkuus laadukkaasta tuotteesta on tavanomaista suurempi.

4. Kalastuksen aiheuttamat ulkoisvaikutukset

- a. negatiiviset vaikutukset kalakannan ja sivusaalislajien runsauteen ja sen seurauksena myös kalastusoikeuden arvoon pääomana ja asiakkaan saamaan utiliteettiin (esim. isojen arvokalojen pyyntikokemuksen aiheuttama tyydytys kalastajalle) sekä uhka kalastuksen kestävyydelle. Kalastuskuolevuuden kasvaessa pienenee aina kaikkien kalastajien mahdollisuus saada pyyntiponnistuksyksikköä (esim. pyyntikerta, pyyntitunti) kohden paljon ja/tai isoja kaloja. Ennen pitkää myös luonnonvaran luontainen lisääntyminen vaarantuu.
- b. negatiiviset vaikutukset muihin ekosysteemipalveluihin: esim. ruuhkaisuuden kokemus kalavesillä, roskat jne. pienentävää esteettistä hyötyä, jonkun kalalajin väheneminen saattaa heikentää niitä saaliinaan käytävien lajien tuotantoa, petokalojen väheneminen voi lisätä vähäarvoisen kalan määrää, mikä puolestaan voi aiheuttaa veden muun käyttöarvon alenemista.
- c. positiiviset vaikutukset: Kuten jo edellä todettiin, kalastus voi aiheuttaa myös positiivisen ulkoisvaikutuksen mm. silloin, jos runsaan kalakannan harventaminen aiheuttaa muiden ekosysteemipalveluiden laadun paranemista, esim. levärehotuksen vähenemistä tai kääpiöityneen kalakannan kasvun nopeutumista ja nettotuotannon kasvua tai tuottaa tärkeää informaatiota luonnonvaran tilasta, mm. kaupallisen kalastajan saalis- ja pyyntiponnistusilmoitus. Nämä positiiviset ulkoisvaikutukset voisivat alentaa luvan hintaa.

5. Vielä joku muu, mikä?

”Ainahan on maksettava, eikös juu?”

Jos kalastusoikeuden haltija toteaa, että sillä ei ole varaa rahoittaa edellä listatuista kohteista edes hyödykkeen tuotantokustannuksia (kohta 1), maalaisjärjen mukaan se myy silloin hyödykettä liian halvalla. Taloudellinen kestävyys ei silloin omistajan osalta toteudu, minkä seurauksena muutkin kestävyuden aspektit voivat vaarantua. Periaatteessa voi tietenkin olla niinkin, että hyödykkeen (kalastusmahdollisuusyksikkö) tuottamisen ja tarjolla pitämisen välttämättömät minimikustannukset ylittävät aina hyödykkeen ostajalle tuottaman hyödyn, eikä heillä ole maksuhalukkuutta edes nykyhintaan, saati korkeampaan. Kalastuksen arvotutkimukset (esim. Sipponen 1984, Toivonen ym. 2003) eivät kuitenkaan tue tällaista päätelmää; suomalaisten maksuhalukkuus vapaa-ajankalastuksesta oli huomattavasti kaikkia kalastuksen kustannuksia (ei vain lupakustannuksia) suurempi. Kuluttajat kokivat siis keskimäärin saaneensa kuluttajan ylimäärää, ”voittoa”, eli maksaneensa kalastuksesta vähemmän kuin saivat aineellista ja aineetonta hyötyä. Tässä yhteydessä kannattaa huomata, että kalastusluvan kustannukset ovat yleensä hyvin pieni osa kalastuksen kokonaiskustannuksista, jotka sisältävät mm. matkojen, majoituksen, pyyntivälineiden yms. aiheuttamat kustannukset. Sikäli kalastusluvan hinta ei siis liene ainakaan ensisijainen vapaa-ajankalastajan kysyntäkäyttäytymistä määräävä tekijä.

Koska tuotteella ei ole aitoja markkinoita, on kuitenkin vaikea etukäteen arvioida, kasvattaisiko luvan hinnan nosto tulokertymää vai pienenisikö kysyntä. Jos myyjä itse epärealistisin perustein määrittelee tarjonnan käytännössä rajattomaksi ja sen seurauksena heikentää kaupittelemansa tuotteen laatua (asiakkaan saamaa hyötyä, esim. saalisvarmuus, arvostetut saaliskalat), hän ei ainakaan paranna asemaansa kaupankäyntitilanteessa. Tavallista laadukkaammalle hintavallekin tuotteelle löytyy sen sijaan aina ostajia. Heidän maksuhalukkuutensa voi vielä kasvaa, jos heille onnistutaan viestimään, että osa maksettusta hinnasta käytetään tuotteen laadun ja sen käytön kestävyuden varmistamiseen.

Kirjallisuus:

Marjomäki T.J., Muje K., Nykänen M. & Urpanen O. 2005: Pyydysyksiköt ja sisävesikalastuksen säätely. *Kala- ja riistahallinnon julkaisuja* nro 76/2005.
Sipponen M. 1987: Keski-suomalaisten kotitarve- ja virkistyskalastuksesta ja sen arvosta v. 1981 erityisesti vesioikeudellisen intressivertailun kannalta. *Jyväskylän yliopiston biologian laitoksen tiedonantoja* 48.
Toivonen A.-L., Mikkola J., Salmi P. & Salmi J. 2003. Vapaa-ajankalastuksen monet merkitykset. *Kalaturkimuksia – Fiskundersökningar* 187.

Kuva: Veli-Matti Paananen

Kuva: Matti Lautala

Virtakosken Voima Oy ei saanut valituslupaa

VIRTAANKOSKEN VOIMA OY EI SAANUT VALITUSLUPAA KORKEIMMALTA HALLINTO-OIKEUDELTÄ – KALATIE TAINIONVIRRRAN SULKEVAN VESIVOIMALAITOKSEN OHI ON RAKENNETTAVA JA KALATALOUDELLISET HAITAT KOMPENSOITAVA.

Sysmän Tainionvirran Virtaankosken vesivoimalaitosluvan käsittely on saapunut finaaliin, kun KHO ei antanut pitkän (9 kk) pohdinnan jälkeen Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä valitusoikeutta. Voimalaitosyhtiön oman vitkastelun ja lupaviranomaisten pitkien käsittelyaikojen vuoksi lupahakemuksen laadinta ja luvitus kestivät peräti 5 vuotta. Voimalaitosyhtiö yritti valituksellaan viimeiseen asti kiemurrella velvoitteistaan eroon. KHO ei perustele kalataloudellisesti hyvää päätöstään muuten kuin että asiaan ei ole tuotu mitään uutta. Näin siis 7.12.2017 annetun aluehallintoviraston päätöksessä määrätyt kalatalousvelvoitteet ovat saaneet lainvoiman. Nähtäväksi jää kuinka pitkään yhtiö on vielä halukas sähköistämään ilmaa, vai joko olisi aika siirtyä nykyisyyteen ja vastata määräytyistä ja tarpeellisista ympäristövelvoitteista asianmukaisesti.

Hartolan Jääsjärvestä Päijänteeseen laskeva Tainionvirta (MQ 14,5 m³/s) on yksi kalastiestrategian kärkikohteista, sillä joki on ollut yksi eteläisen Suomen merkittävimmistä erittäin uhanalaisen järvitaimenen ja vaellussiian kutu-joista. Tainionvirran ensimmäinen mylly rakennettiin joen

alajuoksulle Sysmään jo vuonna 1863, mutta se ei kuitenkaan täysin estänyt kalojen nousua. Myöhemmin samalle paikalle on rakennettu ilman asianmukaisia lupia järeä vesivoimalaitos, joka estää kalojen nousun täysin (luvattomuus todettu päätöksissä vuosina 2006-2010 ISYLV, VHO ja KHO).

Kalataloushaitoista piittaamaton vesivoimalaitoksen omistaja jatkoi luvaton vesivoimatoimintaa, eikä hakenut päätöksissä edellytettyä lupaa, jonka vuoksi ELY-keskus määräsi toiminnan keskeytettäväksi (päätökset 2012-2014 ESAVI, VHO ja KHO). Turpiini pysäytettiin lopulta uhkasakolla. Tänä aikana yhtiö ei ole saanut tuottaa ko. laitoksella sähköä. Vesivoimala voidaan käynnistää vasta kun asianmukainen kalatie on suunniteltu, luvitettu ja rakennettu sekä todettu toimivaksi.

Yhtiön velvoitteena on kalatien rakentamisen ja siihen johdettavan veden (virtaama ratkaistaan myöhemmin) lisäksi maksaa kalatalousviranomaiselle 5000 €:n vuosittainen kalatalousmaksu sekä istuttaa tämän lisäksi 1000 kpl/v 3- vuotiaita, yli 30 cm:n pituisia rasvaeväleikattuja järvitaimenia. Lupa sisältää myös kalataloustarkkailuvelvoite.

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

ELY-keskus
Järvi-Suomen kalatalouspalvelut
Pohjois-Savon ELY-keskus

ELY-keskus on kalatalousasioista vastaava
alueviranomainen.

Pohjois-Savon ELY-keskus vastaa Järvi-Suomen kala-
taloustehtävistä Pohjois-Savossa, Etelä-Savossa,
Pohjois-Karjalassa, Keski-Suomessa, Pirkanmaalla,
Kanta-Hämeessä ja Päijät-Hämeessä.

Sähköpostiosoitteet:

etunimi.sukunimi(at)ely-keskus.fi

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Kallanranta 11
PL 2000, 70101 KUOPIO
www.ely-keskus.fi

Hämeenlinnan toimipaikka

JORMA KIRJAVAINEN
johtava kalatalousasiantuntija
puh. 0295 025 059

JARI PELKONEN
kalatalousasiantuntija
puh. 0295 025 085

Tampereen toimipiste

HANNU SALO
kalastusbiologi
puh. 0295 025 095

Jyväskylän toimipaikka

MARKUS HUOLILA
kalastusbiologi
puh. 0295 023 541

MARI NYKÄNEN
kalastusbiologi
puh. 0295 024 581

VELI-MATTI PAANANEN
kalatalousasiantuntija
puh. 0295 024 582

Joensuun toimipaikka

HELI PEURA

kalatalousasiantuntija
puh. 0295 026 088

TIMO TURUNEN

johtava kalatalousasiantuntija
puh. 0295 026 112

Mikkelin toimipaikka

TEEMU HENTINEN

kalastusbiologi
puh. 0295 024 037

SARI HIMANEN

rahoitussihteeri
puh. 0295 024 039

SEPPO REPONEN

kalatalousasiantuntija
puh. 0295 024 078

Kuopion toimipaikka

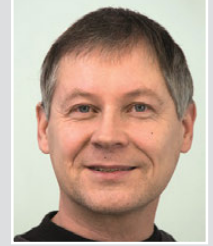
MAIJA KILPELÄINEN

kalataloustarkastaja
puh. 0295 026 578

KARI KOSUNEN

kalatalousasiantuntija
puh. 0295 026 585

TIMO TAKKUNEN

yksikön päällikkö
puh. 0295 026 626

MARKKU TUOMAINEN

kalastusbiologi
puh. 0295 016 592

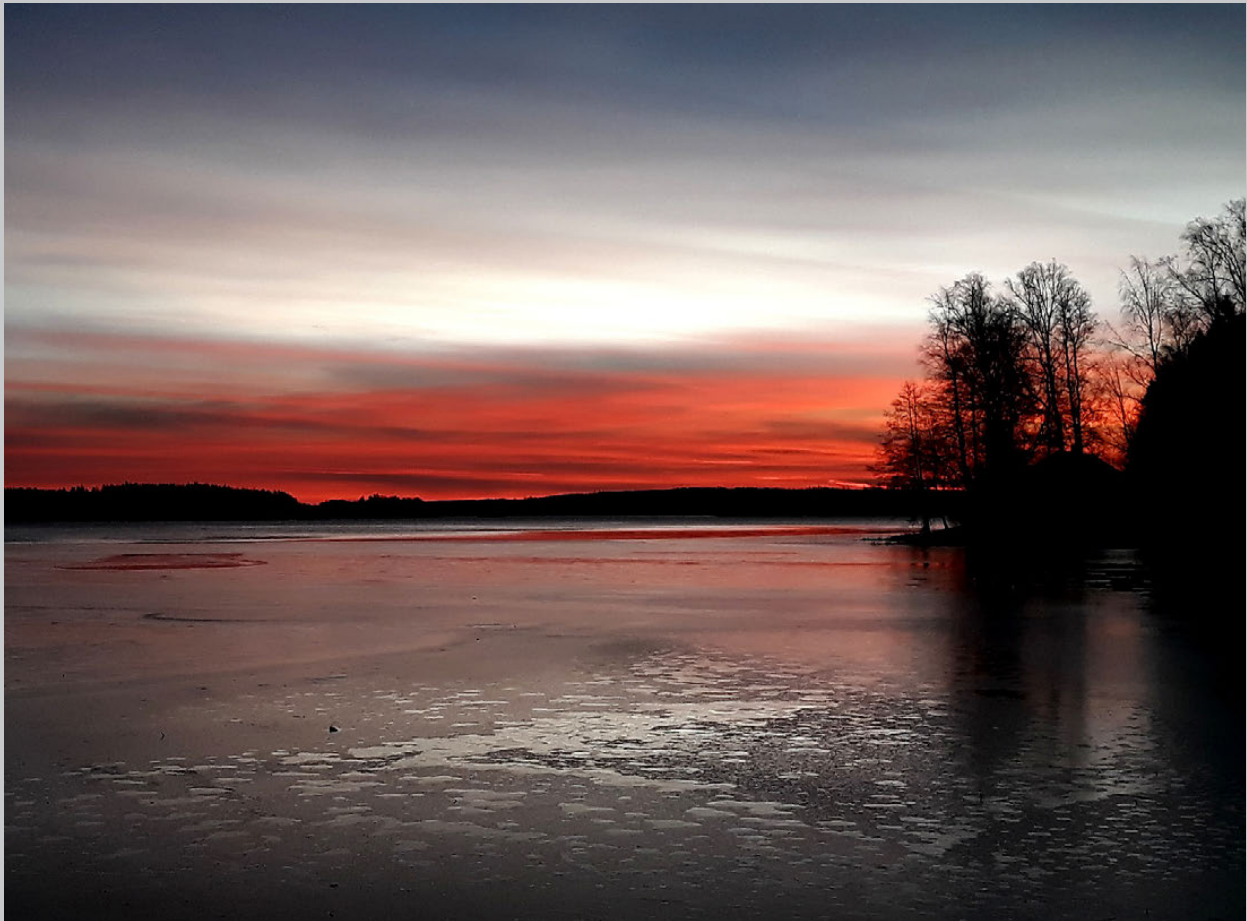
Lahden toimipiste

ILKKA VESIKKO

kalatalousbiologi
puh. 0295 025 184

Kuva: Veli-Matti Paananen

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Mikäli haluat Uutisrymän sähköpostiisi tai sähköpostiosoitteesi on muuttunut

ilmoita siitä kalataloustarkastaja Maija Kilpeläiselle
maiya.kilpelainen@ely-keskus.fi

NÄKYMIÄ | TAMMIKUU | 2020
UUTISRYMÄ 1/2020
ELY-KESKUS | JÄRVI-SUOMEN KALATALOUSPALVELUT
KALATALOUSYKSIKÖN TIEDOTUSLEHTI 1/2020

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Järvi-Suomen kalatalouspalvelut

Taitto: KEHA-keskus

www.doria.fi/ely-keskus.fi | www.ely-keskus.fi

UUTISRYMÄN TOIMITUS

Päätoimittaja Hannu Salo
ELY-keskus / Järvi-Suomen Kalatalouspalvelut
Puh. 0295 025 095
hannu.salo@ely-keskus.fi